

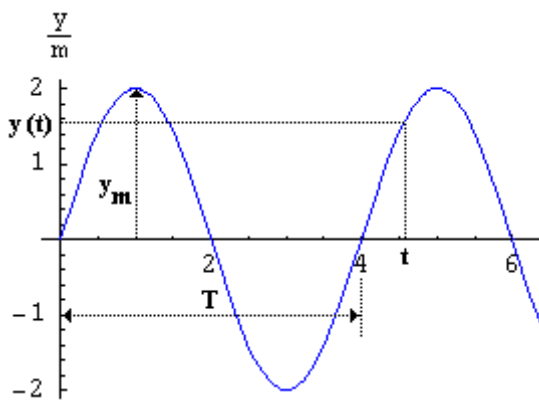
Harmonické kmitání

Kinematicky popsat [kmitavý pohyb](#) znamená vyjádřit okamžitou polohu [mechanického oscilátoru](#) v závislosti na čase. Popíšeme tělesa zanedbatelných rozměrů, které kmitá ve směru osy y a které má [rovnovážnou polohu](#) v počátku soustavy [souřadnic](#).

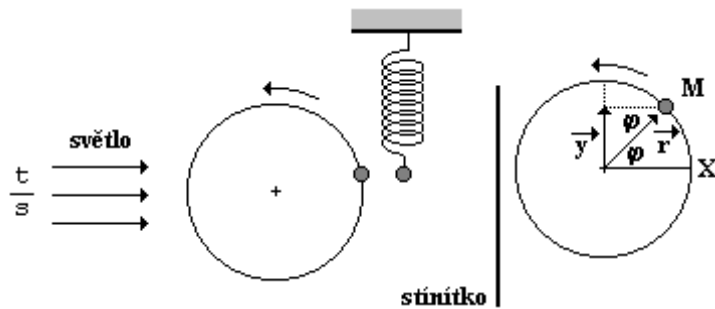
V případě popisu kmitavého pohybu tělesa, jehož rozměry není možné ve zvolené soustavě zanedbat, je rozumnější popisovat [pohyb](#) nikoliv celého tělesa, ale pouze pohyb jeho [těžiště](#).

Jestliže mechanický oscilátor kmitá, je jeho okamžitá poloha určena souřadnicí y , která se nazývá **okamžitá výchylka**. Okamžitá výchylka se s časem mění v závislosti na funkci sinus - nabývá tedy kladných i záporných hodnot (viz obr. 1). Absolutní hodnota největší [výchyly](#) se nazývá **amplituda výchylky (maximální výchylka)** y_m .

Fakt, že grafem závislosti okamžité výchylky na čase je sinusoida, lze ověřit např. rozkmitáním závaží na [pružině](#) a chůzí s kmitajícím [oscilátorem](#). Tak dostaneme z pohledu kolmého ke směru pohybu oscilátoru krásnou sinusoidu.

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Vztah pro okamžitou výchylku najdeme srovnáním kmitavého pohybu s [pohybem po kružnici](#) (viz obr. 2). Kulička pevně připevněná na rotující desce i kulička na pružině vrhají na stínítko stín. „Zařízení“ lze synchronizovat tak, že stíny obou kuliček na stínítku se pohybují shodně (stíny se stále překrývají). Kmitavému pohybu tedy odpovídá průmět pohybu [rovnoměrného pohybu](#) po kružnici do svislé roviny. Pomocí těchto úvah a obr. 2 již snadno odvodíme rovnici pro okamžitou výchylku.

Na obr. 3 je znázorněn [hmotný bod](#) M , který se pohybuje po kružnici stálou [úhlovou rychlostí](#) o velikosti ω . Okamžitá poloha bodu M je určena polohovým vektorem \vec{r} , který svírá s osou x úhel φ . Hmotný bod M byl v čase $t=0$ v bodě X , tedy v tomto čase je $\varphi=0$. V čase $t>0$ platí $\varphi=\omega t$. Průmět okamžitých výchylek vektoru \vec{r} do osy y je vektor \vec{y} určující okamžitou výchylku hmotného bodu. Pro okamžitou výchylku y (velikost vektoru \vec{y}) platí: $y = r \sin \varphi$.

Srovnáme nyní stín hmotného bodu M se stínem kmitající kuličky zavěšené na pružině. Nachází-li se hmotný bod M v nejvyšším bodě [kružnice](#), je kmitající kulička (jejíž pohyb je s bodem M synchronizován) právě v amplitudě svého pohybu. Proto poloměru r odpovídá amplituda y_m . Lze tedy pro okamžitou výchylku y psát: $y = y_m \sin \omega t$. Úhel φ se nazývá [fáze kmitavého pohybu](#) a určuje jednoznačně okamžitou výchylku. U kmitavých pohybů se používá pro ω termín **úhlová**

frekvence a platí $\omega = 2\pi f = \frac{2\pi}{T}$.

Graf zobrazený na obr. 1 odpovídá kmitavému pohybu, který má amplitudu výchylky 2 m a [periodu](#) 4 s . Okamžitou výchylku v závislosti na čase lze tedy popsat rovnicí

$$y = 2 \sin\left(\frac{2\pi}{4}t\right) = 2 \sin\left(\frac{\pi}{2}t\right).$$

V těchto rovnicích bývá zvykem za π nedosazovat hodnotu 3,1415926..., ale nechat v rovnici symbol π . Je to výhodnější pro další výpočty, pro zakreslování grafů, ...

Jedinou neznámou v této rovnici tak je čas t . Pokud by nás zajímala např. okamžitá výchylka v čase $t_1 = 0,5$ s, stačí do rovnice dosadit: $y = 2 \sin\left(\frac{\pi}{2}t_1\right) = 2 \sin\left(\frac{\pi}{2} \cdot 0,5\right) \text{ m} = 2 \sin\frac{\pi}{4} \text{ m} = 2 \frac{\sqrt{2}}{2} \text{ m} = 1,41 \text{ m}$. S obr. 1 to koresponduje.

PERIODICKÝ POHYB, JEHOŽ GRAFEM ZÁVISLOSTI OKAMŽITÉ VÝCHYLKY NA ČASE JE SINUSOIDA, SE NAZÝVÁ HARMONICKÝ POHYB.

Sinusoidou zde budeme rozumět základní graf funkce $y = \sin x$ včetně jeho libovolného posunu po libovolné ose.

© Encyklopedie Fyziky (<http://fyzika.jreichl.com>); Jaroslav Reichl, Martin Všeticka

Licence <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> zakazuje úpravy a komerční distribuci.